

JUAN MUÑOZ, *El fracaso de la burguesía financiera catalana, la crisis del Banco de Barcelona*, «Colección Textos Universitarios» (Madrid, Ediciones Endymion, 1988), 320 ps.

Juan Muñoz fa anys que treballa, i publica, sobre la formació del sistema bancari espanyol. Així, aquesta obra s'emmarca dins la seva proposta d'explicar l'estructura actual del sistema des d'una perspectiva històrica. Per a aquest autor, la crisi del Banc de Barcelona fou: «*El hecho concreto más importante en el período estudiado que generó, directa o indirectamente, toda una serie de consecuencias decisivas para la posterior evolución y reestructuración de todo el sector bancario [espanyol].*»

L'obra, que utilitza principalment fonts periodístiques, és dividida en set capítols, per bé que, en essència, el seu cos es pot dividir en tres parts: abans, durant i després de la crisi del Banc de Barcelona. El període d'abans de la crisi es troba tractat als dos primers capítols. El primer capítol resumeix una bona part dels *tòpics* més comunament escampats sobre la banca catalana d'abans de la Primera Guerra Mundial. En el segon capítol resumeix, per un cantó, la situació econòmica de l'època utilitzant els anteriors treballs de l'autor amb José Luis García Delgado i Santiago Roldán (*Los orígenes del capitalismo en España*); i, per l'altre, la crisi del Banc de Terrassa, que l'autor considera progenomen de la del Banc de Barcelona.

La segona part de l'obra és dedicada pròpiament a l'anàlisi de la crisi financera. Al capítol III —que és el més important del llibre— l'autor fa conèixer la seva interpretació dels fets: el principal culpable de la crisi de la banca a Catalunya va ser la burgesia financera catalana, mentre que l'estat i el Banc d'Espanya van actuar tal com ho havien de fer. Per tant, al capítol següent acusa els gestors del Banc de Barcelona de nombrosos fraus i d'ocultació d'informació important, basant-se només en les notícies de la premsa. Al capítol V culpa directament l'excessiva especulació en moneda estrangera, les tècniques bancàries endarrerides, els crèdits sobre mercaderies i l'excessiva competència interbancària d'engegar la crisi. I, finalment, al capítol VI afirma que, per a la Lliga, en general, i per a Cambó, en particular, la crisi del Banc de Barcelona va tenir importants costos polítics, i —amb les seves mateixes paraules— «*la burguesía financiera catalana, la Lliga y el propio Cambó quedarían "quemados" por todas estas actuaciones y su imagen deteriorada, política y económicamente.*» És el principi de la decadència de la Lliga i de la radicalització del nacionalisme.

A l'últim capítol, que conforma el després de la crisi, l'autor insisteix en la importància cabdal de la fallida del Banc de Barcelona, que «*producirá, entre otros efectos, un fenómeno de desconfianza hacia toda la actividad bancaria.*» En resum, la crisi fou netament favorable per a la gran banca madrilenya i basca i força desfavorable per a la banca catalana. Ja que, a Catalunya, els bancs locals acabaran esfondrant-se per la manca de «*materia bancaria*» i la plaça acabarà essent ocupada per la banca forastera.

La gran virtut del llibre de Juan Muñoz és que intenta formular una proposta d'anàlisi que connecti economia, societat i política. Així, el seu llibre obliga a replantejar-se el caire de molts fets que, en principi, podrien semblar només fets econòmics i a estudiar-los dins el context social. Creiem que és molt important destacar la crisi de la banca catalana com un fet econòmic determinant per al futur de la societat catalana, tant en l'àmbit polític com en l'estrictament social.

D'altra banda, l'anàlisi de Muñoz conté, al meu entendre, diverses mancances. Oblida, per exemple, que hi ha una tradició dels economistes clàssics que es remunta a John Stuart Mill, Alfred Marshall, Knut Wicksell i Irving Fisher, i ha trobat la seva expressió més recent en els treballs de Hyman Minsky, que insisteixen en la fragilitat dels sistemes monetaris i la seva propensió al desastre. Com molt bé han assenyalat i demostrat Ch. P. Kindleberger en els seus estudis, això s'acompleix perfectament quan

analitzem les crisis financeres des d'una perspectiva històrica i comparada. En resum, tots els sistemes financers són inestables i sense una estructura superior, l'estat o el banc central que controli o solucioni els seus problemes, tenen propensió a l'especulació i a la crisi de manera natural. Tanmateix, si estudiem les crisi financeres no com un fenomen autònom, sinó com un fenomen que té o conté similituds, veurem, tal com ha demostrat Ch. P. Kindleberger, que totes tenen uns punts en comú.

Si apliquem tots els conceptes anteriors a la crisi del Banc de Barcelona, veurem que fou una crisi financera típica i normal, semblant en tot al famós model de *Mania, Pànic i Crack* de Kindleberger. La *mania* especulativa va ser una *mania* monetària (derivada dels problemes per convertir la moneda estrangera en actius), que per cert es va donar també a tot Europa, i el resultat fou un *pànic* i un *crack* que va afectar entitats bancàries (com també va succeir a la resta d'Europa). Així no es pot argumentar que el cas barceloní fos especial o simplement únic, ni que tan sols fos causat per pràctiques fora de les corrents, ja que és un fenomen que s'encabia de manera completa dins de la situació normal a la seva època.

Per tant, ens hauríem de replantejar una de les preguntes que es fa Juan Muñoz: Si hi va haver culpables de la crisi, quins van ser? Crec que no s'ha de culpar a ningú de la crisi, però els únics que la prodrien haver evitat, o almenys apaigavat, eren les autoritats monetàries (per tant, els ministeris econòmics i el Banc d'Espanya), i, a més, crec que els bancs catalans van actuar amb una solidaritat poc menys que sorprenent. Aleshores... Per què la crisi va afectar només Barcelona i no Madrid i Bilbao? El mateix Juan Muñoz respon a aquest segon interrogant (sense saber-ho). La plaça de Barcelona era la plaça espanyola més internacional i, per tant, la que més va patir els canvis que va provocar el retorn a la normalitat després de la guerra.

Per què va desaparèixer la banca catalana? Si féssim l'estudi des d'una perspectiva comparada crec que no ens hauria d'estranyar que això hagués passat, ja que la banca té tirada a la concentració espacial en els nuclis de poder polític, o amb un únic centre per país, i aquest fou, i és, la tendència a tot Europa (com molt bé ha demostrat, de nou, Kindleberger). Aquesta tendència té dues raons: en primer lloc, l'estat és en la majoria dels casos —per no dir en tots— el principal client del sistema financer; i, en segon lloc, ja que els sistemes financers són per naturalesa inestables, aquells que es troben més propers als ressorts d'estabilitat són aquells que tenen més possibilitat de supervivència. En resum, la proximitat al nucli de poder és un factor que incideix positivament en la situació espacial i en la supervivència de les estructures financeres.

També caldria donar una segona raó per a la crisi de la banca catalana. La banca catalana era la que tenia un major percentatge de cartera industrial a Espanya i, com és força conegut, els valors industrials són els valors de natura més inestable. En aquest sentit, el període posterior a la Primera Guerra Mundial fou especialment problemàtic.

Pel que respecta al concepte de *burguesia financera*, crec que Joan Muñoz no l'interpreta en el seu estricte sentit, ja que, implícitament, assimila burgesia propietària de bancs amb burgesia financera. El concepte de *burguesia financera* fou creat pel marxista Rudolf Hilferding a principis del segle XX per referir-se al nou tipus de burgesia que sorgeix amb el naixement d'un nou capitalisme: el capitalisme financer. Així, segons el mateix Hilferding —i en les seves mateixes paraules—, «*Al separar la función de la propiedad de la dirección de la producción, que trae consigo el sistema de acciones, nace la posibilidad [...] de una solidarización de los intereses de la propiedad. La riqueza no se diferencia, ya por sus fuentes de ingresos, por su origen del beneficio o de la renta, sino que afluye ahora de la participación en todas las partes en que se divide la plusvalía producida por la clase obrera*». Per tant, associar burgesia financera amb burgesia propietària de bancs no és correcte. És més, la burgesia catalana d'aquesta època es caracteritzava per una diversificació de les seves carteres d'inversió —com demostra el mateix Juan Muñoz— i no és només una burgesia bancària o una burgesia industrial. De fet, amb la desaparició de

la banca catalana, la burgesia catalana no va perdre els seus capitals, simplement, va haver de recol·locar-los en altres inversions.

La crisi de la banca catalana, i en concret del Banc de Barcelona, en els anys vint va ser un element important en la construcció del sistema financer espanyol, però cal encabir aquesta crisi dins els moviments i els canvis típics del capitalisme i cal considerar que el més segur és que, si bé la burgesia financera catalana va perdre una part del seu poder, es va poder reconvertir i sobreviure mitjançant els ressorts econòmics que controlava. Per tant, la proposta que fa Juan Muñoz de lligar la crisi bancària amb la radicalització del catalanisme té sentit? Fins a quin punt no seria a l'inrevés? És a dir, que la crisi va unificar, encara més, els interessos d'una part de la burgesia catalana amb els de la burgesia espanyola i que el que va fer, de veritat, és deslligar una bona part de la burgesia catalana dels interessos particulars de Catalunya.

JOAN RAMON ROSÉS I VENDOIRO